

ZAMBİYA

Madeni Yağlar ve Mineral Yakıtlar Sektörü Pazar Araştırması Raporu

Tarih: Ekim 2025

Raporu Hazırlayan: Lusaka Ticaret Müşavirliği

1. Ülke Pazarında Madeni Yağlar ve Mineral Yakıtlar Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Madeni yağlar; farklı akışkanlık ve kıvam özelliklerine sahip, mineral veya sentetik baz yağların çeşitli kimyasal katkılarla harmanlanması sonucu üretilen mamullerdir. Bu katkılar, ürünlere aşınma, paslanma, köpürme ve oksitlenmeye karşı dayanıklılık, ayrıca uygun viskozite ve basınç direnci gibi özellikler kazandırmakta ve üretim süreci, bu baz yağların karıştırılması, işlenmesi ve farklı ambalajlara doldurulması aşamalarını içermektedir. Mineral ya da fosil yakıtlar ise; kömür, petrol ve doğalgaz gibi, yüksek oranda karbon ve hidrokarbon içeren doğal enerji kaynaklarıdır. Bu yakıtlar, milyonlarca yıl önce yaşamış organizmaların oksijensiz ortamlarda bozulmasıyla oluşmakta ve sanayi, enerji üretimi, ulaşım ve madencilik sektörlerinde en yaygın kullanılan enerji girdileri olarak yerini almaktadır. Her iki ürün grubunda Zambiya’da ticari ölçekte üretici pozisyonunda yer almamakta ve ülke şu an için bu ürünlerde net ithalatçı pozisyonundadır. Öte yandan ülkede petrol gibi ürünlere ilişkin keşif-araştırma faaliyetleri ve sınırlı keşif ruhsatları olsa da ticari üretime ilişkin bilgilere rastlanılmamıştır.

Zambiya’da madeni yağ üretimi çoğunlukla karıştırma (blending) ve dolum odaklıdır. Baz yağlar ve katkı maddeleri Güney Afrika, Hindistan, Çin ve Avrupa’dan ithal edilmektedir. Yerel markalar genellikle çok uluslu distribütörlerle işbirliği yaparak ürünlerini otomotiv, madencilik ve endüstriyel pazarlara sunmaktadır. Ayrıca ticari düzeyde ham petrol üretimi de bulunmamaktadır. Ülke, tüm petrol ve yakıt ihtiyacını ithalat yoluyla karşılamaktadır. 2025 yılı ilk yarısında yaklaşık 954.000 ton petrol ürünü tüketilmiştir. Bu, yakıt talebinin ve ekonomik faaliyetlerin yüksekliğini göstermektedir.

Öte yandan Zambiya petrol sektörüne ithalata olan bağımlılığı azaltmak amacıyla Zambiya, stratejik ortaklıklara ve yeni altyapı yatırımlarına yönelmektedir. Bu girişimlerden biri, Zambiya’nın Angola’daki Lobito Rafinerisi’ndeki %26’lık hisseye sahip olmasıdır. Bu rafinerinin 2026 yılına kadar faaliyete geçmesi beklenmektedir. Günde 200.000 varil kapasiteye ulaşması öngörülen Lobito Rafinerisi, Afrika’nın en büyük petrol işleme tesislerinden biri olmaya adaydır. Rafineriyi doğrudan Zambiya’ya bağlayacak olan Lobito–Lusaka Boru Hattı’nın inşası için planlamalar sürmektedir; bu hattın gelecek dönemde yakıt tedarikinde daha güvenilir bir sistem sağlaması beklenmektedir.

Ayrıca, Zambiya’nın Copperbelt bölgesindeki Ndola şehrinde günlük 60.000 varil kapasiteli yeni bir ham petrol rafinerisi ve enerji kompleksi inşa etme planı da bulunmaktadır. Bu tesis ile birlikte; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) dolumu, yağ harmanlama, bitüm üretimi ve 130 MW gücünde bir elektrik santralinin kurulması planlanmakta ve projenin 2026 yılında faaliyete geçmesi beklenmektedir.

1.2 Ortalama Piyasa Fiyatları

Zambiya’da yakıt fiyatları, küresel petrol fiyatları ve döviz kurları baz alınarak aylık olarak ayarlanmakta olup aşağıda yakıt fiyat tablosu Zambiya Para birimi cinsinden yer almaktadır.

Ay	Benzin (ZMW)	Motorin (ZMW)	Gazyağı (ZMW)	Jet A-1 (ZMW)
Şubat 2025	34,98	30,23	29,56	32,51
Mart 2025	34,98	32,54	29,56	32,51
Nisan 2025	34,98	30,23	29,56	32,51
Mayıs 2025	32,14	27,38	26,88	29,44
Haziran 2025	31,36	25,12	24,79	27,08
Temmuz 2025	28,00	23,13	21,98	23,94

*1 ABD Doları: 22,04 ZMW

1.3 İlgili Sektörde Dağıtıcı Şirketler ve Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Enerji Düzenleme Kurulu (ERB)¹: ERB, Zambiya'nın enerji düzenleme kuruluşu olup petrol, elektrik, yenilenebilir enerji, doğalgaz ve diğer yakıtlar dahil olmak üzere tüm enerji sektörünü düzenlemektedir. İlgili sektöründeki temel görevleri ise şunlardır;

- Akaryakıt pazarlama şirketleri, benzin istasyonları, taşıyıcılar ve depo lisanslama.
- Yakıt pompa fiyatlarının belirlenmesi ve gözden geçirilmesi.
- Rekabetin sağlanması ve tekelleşme uygulamalarının önlenmesi.
- Tüketici koruması.

Ayrıca, yakıt üretimi, ithalatı ve pazarlanması, rafinajdan dağıtıma kadar petrol ürünlerinin tüm zinciri ERB'nin düzenleme alanında yer almaktadır. Petrol ürünlerinin kalitesi, güvenliği, piyasaya girerken uygunluk gibi hususlar ERB'nin görevindedir. Son olarak tanker araçlarının, yollarda yakıt dağıtımının ve depolamanın düzenlenmesi ve denetlenmesi görevleride yer almaktadır. (Örneğin "Quality Control and Monitoring Guidelines" içerisinde yakıt taşımacılığına dair hükümler yer almaktadır.)

Zambiyalı Maden Arama Şirketleri Derneği (AZMEC)²: AZMEC'in amaç ve hedefleri, Maden Arama Şirketleri ile Maden Arama faaliyetinde bulunan Madencilik Şirketleri için bir tartışma platformu ve özel bir lobici grup sağlamaktır. Hükûmet, kamu kurumları, akademi ve özel sektör arasında bir forum ve lobicilik grubu olarak hareket etmek; düzenleyici çerçeveler, ruhsatlandırma, araştırma verileri gibi konularda paydaşlarla diyalog kurmak asıl amacıdır.

INDENI Energy Company Limited³: INDENI, Zambiya Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından kurulmuş bir yatırım holding şirkettir. 1973'ten 2022'ye kadar şirket bir petrol rafinerisi olarak faaliyet göstermiştir. Ancak 2022'de Hükûmet politikası değişmiş ve şirketin, rafineriden bitmiş petrol ürünlerinin toptan alıcısı, ihracatçısı ve dağıtıcısı olarak dönüşmesini sağlamıştır. INDENI'nin iş alanı, ham petrolü rafine etmekten bitmiş petrol ürünlerini ithal etmek ve tedarik etmeye evrilmiştir.

Tanzania Zambia Mafuta (TAZAMA) Pipelines Limited⁴: TAZAMA Pipelines, 1.710 kilometrelik bir mesafeyi kapsayan ve 1968 yılında kurulmuş bir şirkettir. Şirket, Tanzanya'daki Dar-es-Salaam'dan Zambiya'daki Ndola'ya uzanan bitmiş petrol ürünleri taşıyan bir boru hattına sahiptir ve bu hattı işletmektedir. TAZAMA Pipelines, geçmişte ham petrol pompalarken, 2023 yılında bitmiş ürün pompalayacak şekilde dönüştürülmüştür.

2. Zambiya'nın Sektörde Dış Ticareti

2.1 Mineral Yağlar ve Yakıt Ürünleri Sektöründe Zambiya'nın En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Petrol yağları ve bitümlü minerallerden elde edilen yağlar (2710)	Ülke Adı	İthalat Değeri (1.000 \$)	Miktar* (ton)	Oran (%) (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	Singapur	425,938	413.377	16.5
2	Tanzanya	398,723	471.078	15.4
3	Birleşik Arap Emirlikleri	359,215	383.911	13.9
4	Bahreyn	315,572	364.752	12.2
5	Suudi Arabistan	289,937	253.252	11.2
6	Güney Afrika	282,145	83.807	10.9
7	Mozambik	180,009	92.791	7

¹ <https://www.erb.org.zm/>

² www.azmec.co.zm

³ <http://www.indeni.com.zm/>

⁴ <https://tazama.co.zm/>

8	Morityus	82,232	40.981	3.2
9	Zimbabve	58,951	38.553	2.3
10	Birleşik Krallık	37,804	26.350	1.5

Trademap, 2024

2.2 Mineral Yağlar ve Yakıt Ürünleri Sektöründe Zambiya'nın En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği Ülkeler

Elektrik Enerjisi (2716)	Ülke Adı	İhracat Değeri (1.000\$)	Miktar* (megawatt)	Oran (%) (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	Namibya	86.516	880.322	31
2	Botsvana	77.008	535.171	27,6
3	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	59.021	525.323	21,2
4	Zimbabve	44.704	372.974	16
5	Tanzanya	5.822	58.937	2,1
6	Malavi	2.788	18.432	1
7	Area Nes	2.708	30.032	1
8	Mozambik	86	746	0

Trademap, 2024

2.3 Mineral Yağlar ve Yakıt Ürünleri Sektöründe Zambiya'nın Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Gümrük Tarife Kodu (6Basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri (\$)	Türkiye'den İthalatı (1.000\$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
271019	Petrol veya bitümlü minerallerden elde edilen orta dereceli yağlar ve müstahzarlar	1.581.707	1	0
271012	Petrol veya bitümlü minerallerden elde edilen hafif yağlar ve müstahzarlar	563.460	-	-
271600	Elektrik enerjisi	316.677	-	-
271320	Petrol bitümü	23.909	-	-
270400	Taşkömürü, linyit veya turbadan elde edilen kok ve yarı kok	21.378	-	-
270112	Toz haline getirilmiş veya getirilmemiş, aglomere edilmemiş bitümlü kömür	18.089	-	-
271119	Sıvılaştırılmış gaz halindeki hidrokarbonlar	15.688	-	-
271311	Kalsine edilmemiş petrol koku	10.959	-	-

271500	Doğal asfalt esaslı bitümlü mastikler, seyreltilmişler ve diğer bitümlü karışımlar	9.029	-	-
271099	Başlıca petrol veya bitümlü mineraller içeren atık yağlar	6.269	-	-

Trademap, 2024

2.4 Mineral Yağlar ve Yakıt Ürünleri Sektöründe Zambiya’nın Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Ürün Adı	Tarife Pozisyonu (6 Basamaklı)	İhracat Değeri (1.000\$)	Türkiye’ye İhracatı (\$)	Türkiye’ye İhracatının Payı (%)
271600	Elektrik enerjisi	278.653	-	-
270112	Toz haline getirilmiş veya getirilmemiş, aglomere edilmemiş bitümlü kömür	15.199	-	-
270400	Taşkömürü, linyit veya turbadan elde edilen kok ve yarı kok	4.991	-	-
270119	Toz haline getirilmiş veya getirilmemiş, aglomere edilmemiş kömür	2.596	-	-
271320	Petrol bitümü	2.543	-	-
271019	Petrol veya bitümlü minerallerden elde edilen orta dereceli yağlar ve müstahzarlar	2.058	-	-
271020	Petrol yağları ve bitümlü minerallerden elde edilen yağlar	256	-	-
271119	Sıvılaştırılmış gaz halindeki hidrokarbonlar	219	-	-
270820	Taşkömürü katranından veya diğer mineral katranlardan elde edilen zift koku	127	-	-
270799	Yüksek sıcaklıkta kömür katranlarının damıtılmasından elde edilen yağlar ve diğer ürünler	92	-	-

Trademap, 2024

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Zambiya’ya İhracatı (\$)

	Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	271019	Petrol veya bitümlü minerallerden elde edilen orta dereceli yağlar ve müstahzarlar	11.000	15.000	1.000	8.000	5.000

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Zambiya’da benzin, dizel, gazyağı ve endüstriyel yağlar gibi mineral yakıtlar için hedef pazar ülke geneline yayılmış olsa da büyük ölçüde aşağıdaki bölgelerde yoğunlaşmıştır:

- **Lusaka Eyaleti:** Şehirdeki tüketim, ulaşım ve sanayi faaliyetlerinin yoğunluğu nedeniyle önemli bir pazardır. Perakende petrol ürünleri kullanımının büyük çoğunluğu “retail” sınıfına girmekte ve dağıtım altyapısı genellikle diğer bölgelere göre gelişmiş durumdadır. Yakıt açısından yoğun trafik, lojistik ve inşaat projeleri nedeniyle talep yüksek olup Güney Afrika markalı şirketlerin hakimiyeti bulunmaktadır.
- **Copperbelt Eyaleti:** Zambiya’nın madencilik sektörünün kalbidir ve bu nedenle dizel talebinin en yüksek olduğu bölgedir. Ndola, Kitwe, Chingola, Mufulira ve Luanshya gibi büyük şehirlerde yoğun madencilik ve sanayi faaliyetleri bulunmaktadır.
- **Southern Eyaleti:** Zambiya’nın turizm başkenti Livingstone bu bölgede yer almakta olup, aynı zamanda Mazabuka’daki (Zambia Sugar Plc.) büyük ölçekli ticari tarım faaliyetleriyle öne çıkmaktadır. Tarım ve kömür madenciliği gibi sektörlerin bulunduğu bir bölge olup tarım makineleri, traktörler, sulama sistemleri için madeni yağ ve yakıt talebi ortaya çıkmaktadır.
- **North-Western Eyaleti:** Zambiya’nın en büyük bakır madeni bu bölgede, Kalumbila Bölgesi’nde yer almakta ve First Quantum Minerals tarafından işletilmektedir.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Zambiya’nın mineral yakıt yapısı tamamen ithalata dayalıdır ve Enerji Düzenleme Kurulu (ERB) ile Enerji Bakanlığı tarafından belirlenen düzenlemeler ve politikalar çerçevesinde işlemektedir. Sektör, enerji güvenliğini artırmak, ekonomik dayanıklılığı güçlendirmek ve bölgesel ticaret rekabetçiliğini geliştirmek amacıyla politika reformları, altyapı iyileştirmeleri ve özel sektör katılımıyla önemli bir yapısal dönüşüm sürecindedir.

Bu reformların merkezinde lojistik altyapının yeniden yapılandırılması yer almaktadır. Daha önce ham petrol taşımak için kullanılan, Tanzanya’daki Dar es Salaam’dan Zambiya’nın Ndola şehrine uzanan TAZAMA boru hattı, dizel taşımacılığı için kullanılmaktadır. Devlete ait bir şirket olan INDENI Energy Company Limited ise şu anda depolama ve dağıtım merkezi olarak faaliyet göstermektedir. Ürün portföyü oldukça geniş olup dizel (gasoil), benzin/petrol, Jet A-1 uçak yakıtı, LPG/Butan, ağır fuel oil (HFO), bitüm (yol yapımı için) gibi ürünleri içermektedir.

Spectra oil, madeni yağlar” pazarında lider konumda olan şirketin 2022 verilerine göre Zambiya yağ pazarında yaklaşık %32,47 pazar payına sahiptir. Anılan şirketi Puma Energy Zambia Plc. takip etmektedir. TotalEnergies Zambia Limited’in ise yakıt dağıtımında ülke çapında istasyon ağı, depolama ve lojistik altyapısı bulunmaktadır. Oryx Energies (Zambia) ise dağa çok ülkenin kuzeyinde maden şirketlerine yönelik satışlar gerçekleştirmektedir.

Hükümet karayolu lojistiğine olan bağımlılığı azaltmak, maliyet etkinliğini artırmak ve arz güvenilirliğini güçlendirmek için hükümet, TAZAMA Boru Hattı ve Lobito–Lusaka Boru Hattı projesine önem vermektedir

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Zambiya’ya mineral yağları ithalatı yaparken, belirli yasal düzenlemelere ve belge kurallarına uyulması gerekmektedir.

1. Ticari Belgeler: Konşimento (bill of lading) ve ticari fatura (commercial invoice) gibi belgeler, Menşe Şahadetnamesi
2. İthalat Beyan Formu (Import Declaration Form)
3. Zambiya Gelir İdaresi CE 20: Gümrük giriş ve çıkış işlemleri için standart formdur.
4. Madenler ve Mineraller Geliştirme Bakanlığından Alınacak İthalat İzin Belgesi

5. Enerji Düzenleme Kurulu (ERB) tarafından petrol ürünlerinin ithalatı için verilen lisan.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Zambiya'ya Mineral Yağlar ve Yakıt  r nleri ithalatında sevk öncesi inceleme süreci, ülkeye giren ürünlerin kalite, miktar, fiyat ve uygunluk açısından Zambiya standartlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla uygulanan bir denetim prosedürüdür. Zambiya'da sevk öncesi inceleme işlemleri Zambiya Standartlar Bürosu (ZABS), Zambiya Zorunlu Standartlar Ajansı ve Zambiya Gelir İdaresi (ZRA) gibi kurumlarca yönlendirilerek Zambiya h k meti tarafından yetkilendirilmiş SGS, Bureau Veritas, Intertek gibi bir uluslararası gözetim firması aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Gözetim firması, sevk edilmeden önce fiziksel denetim ve gerekirse numune alır ve laboratuvar testleri ile ürünün içeriğini kontrol etmekte ve denetim sonunda ithalat uygunluk sertifikası vermektedir.

4.5 Sektördeki  nemli Fuarlar ve Tarihleri

Zambia International Mining & Energy Conference and Exhibition (ZIMEC), 19-20 Mart 2025 tarihlerinde Kitwe'de düzenlenmiştir. Gelecek yıl Zambiya ZIMEC, 25 - 26 Mart 2026 tarihlerinde düzenlenecektir. Enerji Bakanlığı ile Madenler ve Mineral Gelişim Bakanlığı'nın desteğiyle gerçekleştirilen bu etkinlik, Zambiya'nın madencilik ve enerji sektörlerini bir araya getirmektedir.

4.6 Sektörde İhale Yayınlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Zambiya'da mineral yağlar ve ürünlerinin kamu alımları, Enerji Bakanlığı ve Zambiya Kamu İhale Kurumu (ZPPA) tarafından Elektronik Devlet İhale (e-GP) sistemi aracılığıyla yönetilmektedir. Bu platform, tedarikçilerin kayıt olabileceği, mevcut ve geçmiş ihaleleri inceleyebileceği ve teklif verebileceği merkezi bir sistemdir. Sektöre ilişkin açılan ihaleler için Bakanlığımız Dış Talepler Bülteni'nin zaman zaman takip edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4.7 Sektörde Standartlar

Zambiya Zorunlu Standartlar Ajansı (ZCSA) Zambiya H k meti tarafından kamu güvenliği ve sağlığı, tüketicici koruması ve  evre koruması amacıyla zorunlu standartları yönetmek, sürdürmek ve bunlara uyumu sağlamakla görevlendirilmiştir.

ZS 369, ZS 365 ve ZS 380 standartları, ithal edilen dizel, benzin ve gazyağının kalite ve güvenlik kriterlerine uygun olmasını sağlar. ZS 39 standardı ise Jet A-1 yakıtının uluslararası havacılık standartlarını karşılamasını güvence altına alır. ZS 547 serisi ise endüstriyel ve otomotiv yağlama ihtiyaçları için hayati öneme sahip olan dişli yağlarının kalite parametrelerini belirlemektedir.

4.8 Lojistik

Zambiya, rafine edilmiş petrol ürünlerini komşu ülkeler üzerinden ithal etmektedir. Başlıca ithalat rotası, Tanzania'daki Dar es Salaam Limanı'ndan başlayıp TAZAMA Boru Hattı aracılığıyla Zambiya'nın Ndola şehrine uzanmaktadır. Ayrıca Mozambik'teki Beira Limanı ve Güney Afrika üzerinden de kara yolu taşımacılığı ile yakıt Zambiya'ya ulaştırılmaktadır.

Depolama altyapısı, stratejik kentsel ve sanayi bölgelerinde yoğunlaşmıştır; özellikle Ndola, Lusaka ve Solwezi  ne çıkan şehirlerdir.  lke genelinde daha küçük depolar da yaygın şekilde bulunmaktadır. Indeni Energy Company, 42 tankta toplam 155.350 metreküp kapasite ile Zambiya'daki en büyük yakıt depolama tesisidir.

Yakıtın dağıtımı ise büyük  l de kara yolu taşımacılığına dayanmaktadır.

Ülkemizden Zambiya'ya ürün sevkiyatında İstanbul, İzmir ve Mersin Limanlarından konteyner  ıkışları yapılmakta olup Zambiya'nın denize kıyısının bulunmaması (land-locked) nedeniyle  r nler Güney Afrika Cumhuriyeti, Mozambik (Beira Limanı), Tanzania (Darüsselam) ve Namibya (Walvisbay)  zerinden yapılmaktadır. Daha sonra karayolu ile Zambiya'ya ürünler girmektedir. Kara yolların yetersiz, bozuk ve bir gidiş- bir geliş şeklinde. Yetersiz karayolu altyapısı ülkenin lojistik açısından en önemli sorunlarından birini oluşturmakta olup sevkiyat süreleri buna göre planlanmalıdır.

Sevkiyat süreleri yaklaşık olarak,
Mersin → Durban (Güney Afrika) + Karayolu, 35–45 gün
Mersin → Darüsselam (Tanzanya) + Karayolu, 30–40 gün
Mersin → Beira (Mozambik) + Karayolu, 30–40 günü bulabilmektedir. Öte yandan Kızıldeniz’de yaşanan sıkıntılara bağlı olarak bu güzergahı kullanan sevkiyatların sürelerinde gecikmeler yaşanabilmektedir. Ayrıca, gümrük işlemleri ve sınır geçişlerinde yaşanacak gecikmelere bağlı olarak süreler değişmektedir.

Lojistik süreçlerinde freight forwarder firmalarla çalışmanın, ihraç ürünleri sigortalamanın ve Zambiya’nın ithalat düzenlemeleri ve vergi uygulamaları konusunda uzman bir danışmandan destek almanın süreçleri kolaylaştıracağı ve riski azaltacağı değerlendirilmektedir.

4.8.1 Özel Günler ve Resmi Tatiller

Ülkedeki 2025 yılı resmi tatiller aşağıda sıralanmıştır.

Resmi Tatil Günü	Tarih
Yeni Yıl	1 Ocak 2025
Uluslararası Kadınlar Günü	8 Mart 2025
Gençlik Günü	12 Mart 2025
Kutsal Cuma - Paskalya	18-19-20-21 Nisan 2025
Kenneth Kaunda Günü	28 Nisan 2025
İşçi Bayramı	1 Mayıs 2025
Afrika Özgürlük Günü	25-26 Mayıs 2025
Kahramanlar Günü	30 Haziran 2025
Birlik, Beraberlik Günü	1 Temmuz 2025
Çiftçi Günü	4 Ağustos 2025
Ulusal Dualar, Tövbe ve Uzlaşma Günü	18 Ekim 2025
Bağımsızlık Günü	24 Ekim 2025
Noel	25 Aralık 2025

4.8.2 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Zambiya’da 2025 yılı Ocak ayı itibarıyla yaklaşık 7 milyon insan internet erişimine sahip olup 3,7 milyon insan sosyal medya kullanmaktadır. Ancak ülkede dijital hizmetler düşük kalitede ve pahalıdır. İnternet üzerinden alışveriş siteleri sınırlı olup internet alan kira bedellerinin yüksek olması nedeniyle hemen hemen tüm Zambiyalı firmalar kendi internet sayfalarını oluşturmak yerine genellikle Facebook üzerinden firmalarının ve faaliyetlerinin tanıtımlarını yapmaktadırlar. Facebook’u, Pinterest, Instagram, Youtube ve LinkedIn takip etmektedir.

4.9 Tanıtım ve Pazarlama

Zambiya’da petrol yakıtlarının pazarlaması ağırlıklı olarak Petrol Pazarlama Şirketleri (OMC) tarafından yürütülmektedir. Bu şirketler, benzin, dizel, gazyağı ve jet yakıtı gibi ürünleri servis istasyonlarına ve ticari müşterilere dağıtıp satmaktadır. Söz konusu şirketler, Enerji Düzenleme Kurulu (ERB)’ye kayıtlıdır.

Zambiyalı OMC’ler yakıt pazarlamasında başlıca olarak fiziksel perakende satış noktaları (akaryakıt istasyonları) gibi geleneksel kanallara ve zaman zaman kendi web sitelerine dayanmaktadır. Sosyal medya platformları ise daha çok marka bilinirliği yaratmak amacıyla kullanılmaktadır.

4.10 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Zambiya’daki yakıt tüketicileri, başlıca şu deneyimsel faktörlerden etkilenmektedir; hizmet kalitesi, yakınlık ve erişim kolaylığı, marka itibarı, promosyon teşvikleri ile market, tuvalet gibi yakıt

dışı imkânların etkisi yoğun gözükmetedir. Bu durumun temel nedeni, Zambiya genelinde yakıt fiyatlarının ülke çapında sabit ve uniform olmasıdır.

Pazar trendlerine bakıldığında, altyapı gelişimi ve motorlu araç kullanımının istikrarlı bir şekilde artmasıyla birlikte, yakıt sağlayıcılar giderek daha fazla kırsal ve kentsel çevre (yarı-kentsel) pazarlara yönelmektedir.

4.11 Sektörde Vergiler

Zambiya, 2023 yılından itibaren petrol ithalatında %0 gümrük vergisi uygulamaktadır⁵. Petrol ürünlerinde Katma Değer Vergisi (KDV) standart oran olan %16 olarak tahsil edilmektedir. Ayrıca, litre başına özel tüketim vergisi⁶ uygulanmaktadır (Benzin: litre başına 2,34 ZMW, Dizel: litre başına 0,75 ZMW). Konu ile ilgili olarak güncel tarife ve vergi oranlarının Zambiya Gelir İdaresi'nden kontrol edilmesinde fayda görülmektedir⁷.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Zambiya'nın petrol ithalatında gümrük vergilerini kaldırması, artan yakıt talebi ve bölgesel ticaret anlaşmaları, ihracatçılar için güçlü fırsatlar yaratmaktadır; ancak pazara başarılı bir şekilde girebilmek için düzenleyici standartlar ve altyapı zorluklarının üstesinden gelmeleri gerekmektedir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

İhracatçılar, küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar ve yerel yakıt fiyat kontrolleri gibi piyasa oynaklığıyla karşılaşabilmekte bu durum, kar marjlarını olumsuz etkilemektedir. Döviz dalgalanmaları ve ödeme gecikmeleri, ihracatçılar için finansal riskleri artırmakta ve ayrıca, yetersiz depolama ve taşıma darboğazları gibi altyapı sınırlamaları, tedarik zincirlerini aksatabilir ve işletme maliyetlerini etkilemektedir.

7. Mineral Yağları Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Zambiya, karasal (land-locked) bir ülke olsa da, bölgesel enerji koridorlarının merkezinde yer alarak kendisini land-link ülke olarak konumlandırmaktadır. Bu sebeple komşu ülke pazarlarının (Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DRC), Malavi, Zimbabve, Tanzania, Mozambik) madeni yağ ve yakıt ürünlerinde ithalatçı konumunda yer alması bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. (Özellikle Zambiya'NIN Copperbelt Eyaleti ile DRC'nin Katanga Bölgesi, yüksek hacimli madencilik faaliyetleri nedeniyle yüksek yağ tüketimi göstermektedir.). Ayrıca kalite sertifikasyonu ve uluslararası standartları sağlamak (ISO 9001, API, ACEA, SAE gibi kalite belgeleri) firmalarımıza önemli bir avantaj yaratabilecektir.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Sektörde iş fırsatı görülmesine karşın birtakım sınamalarda yaşanmaktadır. Bunlar özetle birçok akaryakıt pazarlama şirketi ve yakıt taşımacısı, Zambiya'da tanker kamyon kaydı yapmak veya akaryakıt istasyonu açmak için gereken fazla ve karmaşık düzenleyici izinlerden şikâyetçi olmuştur. RTSA (Yol ve Trafik Güvenliği Kurumu) tarafından istenen normal ruhsat, muayene ve sigorta belgelerine ek olarak, ZCSA, ZWM, ERB ve ZRA gibi kurumlar tarafından yapılan çok sayıda ek denetim ve standart kontrolü gerekmektedir. Bu kontrollerin güvenlik açısından önemli olduğu kabul edilmekle birlikte, firmalar sürecin uzun sürmesi ve tekrarlayan testlerin zaman ve maliyet kaybına yol açtığını belirtmiştir.

Örneğin, taşıma ve kantarlarda yapılan kalibrasyon testlerinin ZCSA tarafından da tekrarlanması eleştirilmiştir.

Karşılaştırma olarak, Zimbabve gibi komşu ülkelerde tanker denetim ve sertifikasyon süreçlerinin çok daha kısa sürdüğü ifade edilmiştir.

Ayrıca birçok akaryakıt pazarlama şirketi enerji Düzenleme Kurulu'nun (ERB) mevcut akaryakıt fiyatlandırma modelinin etkin olmadığını belirtmiş ve fiyat belirlemede geçmiş dönem döviz kuru ve uluslararası fiyat verileri kullanıldığı için, bu rakamlar mevcut piyasa koşullarından önemli ölçüde saptığı vurgulanmıştır.

9. Genel Değerlendirme

⁵ <https://www.dailynationzambia.com/2022/12/govt-removes-customs-duty-from-petroleum-products/>

⁶ <https://taxsummaries.pwc.com/zambia/corporate/other-taxes>

⁷ <https://www.zra.org.zm/wp-content/uploads/2025/02/2025-National-Tariff-Book-January.pdf>

Bu alanda faaliyet gösterecek firmalarımızın regülasyon ve lisans süreçlerini önceden planlaması, zaman kaybı yaşamamak için yerel bir danışmanlık firması veya Zambia Development Agency (ZDA) desteğinin alınması, döviz ve fiyat dalgalanmalarına karşı finansal esneklik ve risk marjının yönetilmesi, yerel yatırımcı veya taşıma şirketiyle joint venture (ortak girişim) modeli oluşturulmasının, TAZAMA Pipeline hattı ve Ndola Fuel Terminal çevresinde lojistik üs, depo gibi hususların ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Son olarak yerel harmanlama (blending) tesisi kurarak madeni yağları yerel şartlara uygun ve talebe yönelik hem Zambiya iç pazarına hem de çevre ülkelere madencilik, tarım ve taşımacılık sektörlerine özel yüksek viskoziteli endüstriyel yağların ihracatının muhtemel olabileceği değerlendirilmektedir.

10. Yararlı Adresler

Zambiya Enerji Bakanlığı Stand No. 1200, Medland Road, Rhodes Park, P.O.Box 36079, Lusaka, Zambiya Tel: +260-211-230840 Eposta: info@moe.gov.zm Website: https://www.moe.gov.zm/	Zambiya Gelir İdaresi P.O. Box 35710, Lusaka Zambiya Tel: +260 211 223754 Eposta: advice@zra.org.zm, Website: https://www.zra.org.zm/
Zambiya Madenler ve Mineral Gelişim Bakanlığı 12th & 14th Floor, New Government Complex Building, Nasser Road, P. O. Box 31969, Lusaka Zambiya Tel: +260 211 252 649 E-posta: info@mmd.gov.zm Website: https://www.mmd.gov.zm/	Zambiya Zorunlu Standartlar Ajansı Plot No. 5032 Great North Road P.O Box 31302, Lusaka, 10101, Zambiya Tel: +260 211 224 900 Eposta: info@zcsa.org.zm Website: https://www.zcsa.org.zm/index.php/contact-us/
Zambiya Standartlar Bürosu Lechwe House, Freedom Way, South End, Lusaka Zambiya +260 211 221 386 Eposta: info@zabs.org.zm Website: https://www.zabs.org.zm/	Zambiya Kalkınma Ajansı P O Box 30819 Lusaka Zambiya Tel: +260 211 220177 Eposta: info@zda.org.zm Website: https://zda.org.zm/
Zambiya Patent ve Sicil Ajansı Haile Selassie Avenue, Long Acres, P.O.Box 32020, Lusaka Zambiya Tel: (+260) 211-255127 Eposta: pro@pacra.org.zm Website: https://www.pacra.org.zm/	Enerji Düzenleme Kurulu (ERB) Plot No 9330, Danny Pule Road, P. O. Box 37631, Lusaka, Zambiya Tel: +260 211 258844-49 E-mail: erb@erb.org.zm Website: https://www.erb.org.zm/

11. Kaynakça

- https://eprocure.zppa.org.zm/epps/home.do
- https://www.trademap.org
- https://www.zambiatraderportal.gov.zm/
- https://www.zcsa.org.zm/index.php/list-of-compulsory-standards/
- https://www.erb.org.zm/
- www.azmec.co.zm
- http://www.indeni.com.zm/
- https://tazama.co.zm/

- <https://www.zra.org.zm/wp-content/uploads/2025/02/2025-National-Tariff-Book-January.pdf>